

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 3 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Antano Simniškio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės **Vilniaus miesto savivaldybės administracijos** kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 8 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės Vilniaus miesto savivaldybės administracijos ieškinį atsakovei Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos dėl privalomojo nurodymo panaikinimo; tretieji asmenys asociacija „Paliuliškės“, Vilniaus rajono savivaldybės administracija, V. B.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos padarinių šalinimo teisėtumą, kai administracinio nusižengimo byloje teismai jau yra konstatavę, kad statytojo veiksmai nelaikytini naujo statinio statyba, ir toje byloje nustatytų faktų prejudicinę reikšmę nagrinėjamai civilinei bylai, taip pat dėl teisės normų, reglamentuojančių savavališką statybą, kai gatvė faktiškai egzistavo dar iki statybos darbų, kurie valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos konstatuoti kaip savavališka statyba, taip pat dėl pagrindo pripažinti negaliojančiu privalomąjį nurodymą (ne)buvimo nenuginčijus savavališkos statybos akto, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė teismo panaikinti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos 2019 m. vasario 19 d. privalomąjį nurodymą Nr. PNSSP-100-190219-00017 pašalinti savavališkos statybos padarinius; atnaujinti praleistą terminą ieškiniui paduoti.
3. Ieškovė nurodė, kad ji, kaip Ajerų gatvės savininkė, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimo pagrindu įrašė Ajerų gatvę į planuojamų statyti, rekonstruoti ar kapitaliai remontuoti objektų sąrašą. Ieškovė, remdamasi šiuo sprendimu ir M. G. prašymu išasfaltuoti Ajerų gatvės atkarpą (toliau – ir ginčo gatvė), pagal patvirtintą projektą vykdė šios gatvės atkarpos kapitalinio remonto darbus.
4. Atsakovė pagal V. B. skundą patikrino darbus ir statytojai Vilniaus miesto savivaldybei 2019 m. vasario 19 d. surašė savavališkos statybos aktą, kuriame nurodė, jog šiuo dokumentu konstatuota Ajerų g. savavališka statyba. Atsakovė priėmė ir 2019 m. vasario 19 d. privalomąjį nurodymą pašalinti savavališkos statybos padarinius.
5. Ieškovė taip pat nurodė, kad Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. gegužės 28 d. nutarimu administracinio nusižengimo byloje [Nr. A14-1677-1035/2019](#) nutraukė administracinio nusižengimo bylą, nepasitvirtinus administracinio nusižengimo protokole Vilniaus miesto savivaldybės administracijai suformuluotam kaltinimui dėl naujo neypatingo statinio savavališkos statybos, o savivaldybės administracijos veiksmai, klojant Ajerų g. asfalto dangą, nelaikytini naujo statinio (kelio ar gatvės) statyba. Ieškovė tvirtino, kad atlikti darbai nėra savavališka statyba, todėl nebuvo pagrindo priimti privalomąjį nurodymą šalinti savavališkos statybos padarinius.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimu ieškinį tenkino ir atnaujino terminą ieškiniui paduoti bei panaikino Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos 2019 m. vasario 19 d. privalomąjį nurodymą Nr. PNSSP-100-190219-00017 pašalinti savavališkos statybos padarinius.
7. Teismas nustatė, kad atsakovė 2019 m. vasario 19 d. savavališkos statybos akte Nr. SSA-100-190219-00017 konstatavo savavališką naujo statinio statybą; akte nurodyta pažeidimo esmė: Ajerų gatvės dalyje nuo Ajerų g. 7 iki Vilniaus miesto ribos su įvažiavimu į gyvenamųjų namų kvartalą be statybą leidžiančio dokumento pastatyta važiuojamosios dalies konstrukcija. Atsakovė taip pat priėmė 2019 m. vasario 19 d. privalomąjį nurodymą Nr. PNSSP-100-190219-00017 pašalinti savavališkos statybos padarinius, kurio esmė: nugriauti statinį ir sutvarkyti statybą vietę Ajerų gatvės dalyje nuo Ajerų g. 7 iki Vilniaus miesto ribos su įvažiavimu į gyvenamųjų namų kvartalą, nugriauti pastatytą važiuojamosios dalies konstrukciją arba teisės aktų nustatyta tvarka gauti statybą leidžiantį dokumentą.
8. Atsakovė surašė 2019 m. vasario 20 d. administracinio nusižengimo protokolą. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. gegužės 28 d. nutarimu administracinio nusižengimo byloje Nr. A14-1677-1035/2019 nutarė administracinio nusižengimo bylos teiseną pagal Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 56 straipsnio 3 dalį Vilniaus miesto savivaldybės administracijai nutraukti, nenustačius šio administracinio nusižengimo požymių. Vilniaus apygardos teismas 2019 m. liepos 25 d. nutartimi administracinio nusižengimo byloje [Nr. AN2-389-898/2019](#) nutarimą paliko nepakeistą. Administracinio nusižengimo byloje teismai konstatavo, kad ieškovės statybos darbų vykdymo vietoje anksčiau buvo kelias (gatvė), o ieškovė nevykdė naujo statinio statybos.
9. Nurodytą aplinkybę nustačius administracinio nusižengimo byloje, tokia aplinkybė rėmėsi šią civilinę bylą nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas, jis iš esmės nevertino atsakovės ir trečiojo asmens V. B. argumentų ir įrodymų, kuriais ši aplinkybė buvo ginčijama. Teismas įvertino, kad nėra pagrindo Ajerų gatvės tokios, kokia ji buvo iki atliktų statybos darbų pradžios, nepriskirti vienai iš statinio rūšių – inžineriniam

statiniui taip, kaip tai apibrėžiama Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkte.

10. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 32 punkte įtvirtinta, kad savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas yra viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų. Lietuvos Respublikos kelių įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad vietinės reikšmės viešieji keliai ir gatvės nuosavybės teise priklauso savivaldybėms. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 10 straipsnio 8 dalies 4 punkte nustatyta, kad savivaldybės administracijos direktorius, užtikrindamas eismo saugumą, rūpinasi vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, transporto infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, gatvių tiesimu, taisymu ir rekonstravimu. Atsižvelgdamas į šias įstatymų nuostatas, teismas nusprendė, kad ieškovė, kaip gatvės savininkė, turėjo ne tik teisę, bet ir pareigą ją prižiūrėti ir atlikti reikalingus darbus tam, kad gatvė būtų galima naudotis pagal paskirtį.
11. Teismas pažymėjo, kad ieškovės veiksmai, Ajerų gatvėje klojant asfaltbetonio dangą, nėra naujo statinio (kelio ar gatvės) statyba, o atsakovė neįrodinėjo aplinkybės, kad kapitalinio remonto darbams reikalingas statybą leidžiantis dokumentas, todėl teismas nusprendė, kad atsakovė savavališkos statybos akte nepagrįstai, remdamasi neobjektyviais duomenimis, konstatavo savavališką naujo statinio statybą ir priėmė privalomąjį nurodymą. Teismas atnaujino terminą privalomajam nurodymui ginčyti, įvertinęs tai, kad administracinė teisena dėl administracinio nusižengimo nutraukta, ieškovė 2019 m. spalio 14 d. informuota apie privalomojo nurodymo pateikimą vykdyti antstoliui, o ieškinį teismui pateikė 2019 m. lapkričio 8 d.
12. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. balandžio 8 d. sprendimu, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovės Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos apeliacinį skundą, panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą ieškinį atmesti bei nustatė ieškovei 24 mėn. terminą nuo šio sprendimo priėmimo dienos pašalinti savavališkos statybos padarinius pagal atsakovės 2019 m. vasario 19 d. privalomąjį nurodymą – nugriauti statinį ir sutvarkyti statybą Ajerų g. 7 iki Vilniaus miesto ribos su įvažiavimu į gyvenamųjų namų kvartalą, nugriauti pastatytą važiuojamosios dalies konstrukciją arba teisės aktų nustatyta tvarka gauti statybą leidžiantį dokumentą.
13. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai vertino kaip prejudicinį faktą administracinio nusižengimo byloje teismų nustatytą aplinkybę, jog ieškovė nevykdė naujo statinio statybos. Administracinio nusižengimo byloje ieškovės veiksmai buvo tiriami ir vertinami tik administracinio proceso ir administracinių įstatymų taikymo aspektu, o nagrinėjamoje byloje faktai vertinami pagal civilinio proceso ir civilinių įstatymų reikalavimus statybos srityje. Administracinėje byloje nebuvo sprendžiamas privalomojo nurodymo, kuris ginčijamas nagrinėjamoje byloje, teisėtumo klausimas civilinės teisės aspektu. Todėl administracinio nusižengimo byloje analizuotos ir vertintos faktinės aplinkybės neturi prejudicinės nagrinėjamai civilinei bylai (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 182 straipsnio 2 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-474-219/2015](#); 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-205-415/2017](#); 2017 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-271-313/2017).
14. Kolegija pažymėjo, kad VI Registrų centro 2018 m. spalio 17 d. rašte patvirtinta, jog Ajerų gatvė, kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas, nebuvo įregistruota Nekilnojamojo turto registre. Gatvės pagrindai nebuvo įrengti, tą patvirtina Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Komunalinio ūkio departamento 2011 m. balandžio 13 d. raštas „Dėl Ližiškių gatvės“ ir Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto ūkio ir transporto departamento statinių skyriaus 2012 m. vasario 7 d. raštas „Dėl Ližiškių gatvės būklės“, kuriais gyventojai informuojami apie galimybę patiems savo lėšomis įrengti gatvės pagrindus. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2016 m. kovo 9 d. raštas „Dėl Ajerų gatvės ribų“ patvirtina, kad Ajerų gatvės atkarpa ties Ajerų g. 12 ir sklypu Ajerų g. 15 nėra įrengta (nėra dangos, šaligatvių ir kitų gatvės elementų).
15. Kolegija įvertino, kad UAB „Viaprojektas“ parengtame Vilniaus miesto Ajerų g. darbų kapitalinio remonto apraše nurodyti darbai („žemės sankasos įrengimas“, „dangos konstrukcija“, „nuovažų įrengimas“) yra naujos gatvės statybos (tiesimo) darbai, kuriems vykdyti statytojas privalo gauti statybą leidžiantį dokumentą (Statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 27 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Byloje nėra jokių duomenų, kad ieškovės nurodomas ginčo teritorijoje faktiškai egzistavęs žvyrkelis iki darbų atlikimo būtų atitikęs Statybos įstatyme ir statybos techniniuose reglamentuose nurodytus statiniui keliamus reikalavimus ir kad toks inžinerinis statinys būtų buvęs teisėtai sukurtas, užbaigtas ir įregistruotas (Statybos įstatymo 2 straipsnio 26, 84 punktai, 28 straipsnio 5 dalis; Kelių įstatymo 2 straipsnio 5 punktas, statybos techninio reglamento STR 2.06.04:2011 „Gatvės. Bendrieji reikalavimai“, patvirtinto aplinkos ministro 2011 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. D1-933, 6.1 punktas). Kolegija padarė išvadą, kad byloje esantys rašytiniai įrodymai patvirtina, jog Ajerų gatvė iki atsakovės užfiksuotų savavališkos statybos darbų atlikimo neturėjo laikinųjų konstrukcijų, gatvės elementų, nebuvo įregistruota Nekilnojamojo turto registre kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas, byloje nėra duomenų, kad buvo suformuota Ajerų g. kadastrinių matavimų byla, todėl negali būti laikoma statiniu, kaip jis apibrėžtas Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkte. Taigi, ieškovė atliko ne esamo statinio kapitalinį remontą, o naujo neypatingo statinio statybą.
16. Kolegija nusprendė, kad, neturėdama statybą leidžiančio dokumento, ieškovė atliko savavališkos statybos darbus ir taip pažeidė Statybos įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkto, 14 straipsnio 1 dalies 4 punkto, 27 straipsnio 22 dalies reikalavimus. Teismas nustatė vietoj pasibaigusio privalomojo nurodymo pašalinti savavališkos statybos padarinius įvykdymo terminą naują 24 mėn. terminą, per kurį ieškovė privalo pašalinti savavališkos statybos padarinius.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

17. Kasaciniu skundu ieškovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 8 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 17.1. Vilniaus miesto savivaldybėje dėl įvairių priežasčių (nepasibaigusios žemės reformos, besikeičiančio teisinio reglamentavimo, didelių finansinių išlaidų ir pan.) egzistuoja nemažai kadastrinių matavimų bylų neturinčių ir Nekilnojamojo turto registre kaip atskirų nekilnojamųjų daiktų neįregistruotų gatvių. Tokias gatves valstybė yra perdavusi savivaldybių nuosavybėn. Vis dėlto, nepaisydami to, teismai neretai priteisia iš savivaldybių asmenims atlyginti nuostolius, kuriuos šie patiria važiuodami netvarkingomis gatvėmis, ir tokiais atvejais teismai neanalizuoja fakto, ar gatvė turi kadastrinių matavimų bylą ir ar ji yra registruota Nekilnojamojo turto registre kaip atskiras nekilnojamas daiktas. Pagal įstatymuose nustatytą teisinį reglamentavimą, vietinės reikšmės keliai ir gatvės, nepaisant jų registracijos buvimo ar nebuvimo Nekilnojamojo turto registre, priklauso nuosavybės teise savivaldybėms ir šios turi užtikrinti tinkamą gatvių priežiūrą (Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 32 punktas, Kelių įstatymo 4 straipsnio 3 dalis, Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 10 straipsnio 8 dalies 4 punktas). Apeliacinės instancijos teismas formuoja ydingą teismų praktiką, pagal kurią tik kaip atskiri nekilnojamieji daiktai Nekilnojamojo turto registre įregistruotos gatvės laikytinos statiniais ir tik tokios gatvės gali būti tvarkomos ir remontuojamos, priešingu atveju, nepaisant faktinio gatvių egzistavimo daugybę metų, jei jos nėra įregistruotos Nekilnojamojo turto registre, negali būti remontuojamos, nes tai būtų laikoma savavališka naujos gatvės statyba.
 - 17.2. Vilniaus miesto tarybos prezidiumas 1991 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. 24 suteikė naujo Kairėnų gyvenamojo rajono gatvėms pavadinimus, tarp kurių buvo ir Ajerų g., o šio sprendimo pagrindu minėta gatvė 1998 m. birželio 1 d. įregistruota VI Registrų centro Adresų registro duomenų bazėje. 1997 m. rugpjūčio 27 d. perdavimo–priėmimo aktu Nr. 404-01 ir jo priedo pagrindu Vilniaus apskrities

viršininkas perdavė Vilniaus miesto savivaldybės nuosavybės visų Vilniuje esančių gatvių (įskaitant Ajerų gatvę) ir šaligatvių dangą pagal jos rūšis pagal pridedamą sąrašą: asfaltbetonio dangą, lauko akmenį, grindinį, klinkerį, gruntą, žvyro skaldą ir kt. 2018 m. kovo 21 d. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 1-1424 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės vietinės reikšmės kelių sąrašo tvirtinimo“ Ajerų gatvę įrašyta kaip vietinės reikšmės kelias. Iš pateiktų byloje nuotraukų matyti, kad Ajerų gatvę egzistavo dar 1939 m., per ją buvo galima pateikti į šalia esančias kapines. Taigi, ši gatvė egzistavo ir 1991 m., ir tuomet, kai atsakovė surašė ieškovei privalomąjį nurodymą dėl tariamai savavališkos šios gatvės atkarpos pastatymo (nutiesimo).

- 17.3. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registro įstatymą, registravimu yra tik registruojami nuosavybės ar kitos daiktinės teisės į nekilnojamuosius daiktus, šių teisių suvaržymų atsiradimo ir pasikeitimo juridiniai faktai, tačiau patys juridiniai faktai atsiranda teisės aktuose nustatytais pagrindais, o ne įregistravimo viešame registre pagrindu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad Nekilnojamojo turto registro paskirtis yra tik išviešinti duomenis apie nekilnojamuosius daiktus, tačiau išviešinti duomenys nenulemia daikto likimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2006](#); 2013 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-117/2013](#); 2013 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-223/2013](#)). Taigi, registracijos viešame registre nebuvimas nei sukuria, nei panaikina paties daikto buvimo faktą. Valstybei priklausiusios gatvės buvo perduotos ieškovės nuosavybėn be kadastro bylų ir neregistruotos Nekilnojamojo turto registre kaip atsakovo nekilnojamojo turto objektai. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkte nustatytą gatvės, kaip statinio, sąvoką, nepagrįstai jos teisėtą egzistavimą siejamas su kadastrinių matavimų bylos buvimu bei tos gatvės registravimu Nekilnojamojo turto registre, todėl teismas nepagrįstai vertino, kad buvo atlikta savavališka naujos Ajerų gatvės statyba, kurią ieškovė įpareigota pašalinti ginčijamų privalomuoju nurodymu.
- 17.4. Kelių įstatymo 2 straipsnio 5 punkte nustatyta, kad kelias – inžinerinis statinys, skirtas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui. Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2011 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. D1-933 patvirtintą statybos techninį reglamentą STR 2.06.04:2014 „Gatvės ir vietinės reikšmės keliai. Bendrieji reikalavimai“ statiniai skirstomi į pastatus ir inžinerinius statinius, viena iš inžinerinių statinių grupių yra susisiekimo komunikacijos, o vienas iš susisiekimo komunikacijų pogrupių – gatvės (7 pastraipa). Susisiekimo tinklą sudaro motorizuoto eismo gatvės ir keliai (A, B, C, D kategorijos), nemotorizuoto eismo gatvės (E, F kategorijos), takai, šaligatviai, įvairių tipų eismo zonos ir aikštės. Automobilių kelių standartizuotų dangų konstrukcijų projektavimo taisyklėse KPT SDK 07 (patvirtintos Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos direktoriaus 2008 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. V-7) nustatyti automobilių kelių ir kitų eismo vietų naujai tiesiamų, rekonstruojamų ir remontuojamų dangų konstrukcijų projektavimo techniniai reikalavimai (1 punktas), nustatyta, jog danga gali būti asfalto, betono, trinkelio, plytelių bei žvyro (6.1 punktas). Taigi, Ajerų gatvę iki atliktų statybos darbų pradžios, kaip ją įvardijo apeliacinės instancijos teismas – „žvyrkelis“, priskiriami vienai iš statinio rūšių, t. y. inžineriniam statiniui, ir žvyro dangos ginčo gatvėje buvimas iki atliekant kapitalinio remonto darbus nepaneigia Ajerų gatvės priskyrimo statiniui, kaip jis apibrėžtas Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkte.
- 17.5. Remiantis Statybos įstatymo 2 straipsnio 53 punktu, statinio kapitalinis remontas – statyba, kurios tikslas – pertvarkyti statinį: pakeisti statinio laikančiąsias konstrukcijas, nekeičiant statinio išorės matmenų (ilgio, pločio, aukščio ir pan.). Byloje esantys duomenys patvirtina, kad privalomojo nurodymo surašymo metu ginčo gatvė su žvyro danga, nors ir neįregistruota Nekilnojamojo turto registre, egzistavo, todėl vietoj žvyro dangos įrengus asfalto dangą ir nekeičiant su žvyro danga buvusios gatvės pločio, ilgio ir pan. buvo atliktas gatvės kapitalinis remontas, t. y. esamos gatvės laikančiosios konstrukcijos pakeitimas. Tokie darbai nėra naujo statinio statyba. Statybos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodyti atvejai, kai yra reikalingi statybą leidžiantys dokumentai, atliekant statinio kapitalinius remonto darbus. Jame nėra nurodyta nė vieno atvejo, kada reikėtų gauti statybą leidžiantį dokumentą atliekant inžinerinio statinio kapitalinio remonto darbus, todėl Ajerų gatvėje atliktiems darbams statybą leidžiantis dokumentas nebuvo reikalingas.
- 17.6. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias prejudicinę reikšmę turinčių faktų atleidimą nuo įrodinėjimo kitoje byloje ([CPK](#) 178, 182 straipsniai, 279 straipsnio 4 dalis). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad prejudiciniais faktais laikytinos kitoje byloje įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatytos aplinkybės; prejudicinių faktų galią tokios aplinkybės turi tik tuo atveju, kai abiejose bylose bet kokių procesinių statusų dalyvauja tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisinius padarinius ir nedalyvavusiems byloje asmenims; pirmesnėje civilinėje byloje nustatyti faktai pripažintini prejudiciniais tik tada, kai jie toje byloje buvo įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis, svarbu, kad įrodinėjamas faktas būtų reikšmingas abiejose bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-286-421/2018; 2019 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-84-421/2019). Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nesuteikė šiai bylai prejudicinės reikšmės faktinėms aplinkybėms, nustatytoms administracinio nusižengimo byloje (kurioje dalyvavo tos pačios šalys, kaip ir šioje byloje, jos nurodė iš esmės tuos pačius argumentus ir pateikė tuos pačius įrodymus, abiejose bylose sprendžiamas tas pats klausimas: ar Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija pagrįstai konstatavo savavališką naujo statinio statybą). Dėl to susidarė teisiskai prieštaringa situacija, kai administracinio nusižengimo byloje teismas panaikino pagal savavališkos statybos aktą paskirtą administracinę nuobaudą, nenustatę Ajerų gatvės dalies savavališkos statinio statybos, tuo tarpu šioje civilinėje byloje apeliacinės instancijos teismas sprendimu paliko galioti to paties savavališkos statybos akto pagrindu priimtą privalomąjį nurodymą pašalinti savavališkos statybos padarinius, konstatavęs, kad Ajerų gatvės dalis buvo savavališkai pastatyta. Taip apeliacinės instancijos teismas kvestionavo įsiteisėjusių teismų procesinių sprendimų administracinio nusižengimo byloje nustatytas prejudicinę reikšmę turinčias aplinkybes.
- 17.7. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, kad, nenuginčijus 2019 m. vasario 19 d. savavališkos statybos akto, atsakovė pagrįstai surašė byloje ginčijamą privalomąjį nurodymą. Savavališkos statybos aktas savaime negali sukelti teisinių pasekmių, todėl jis negali būti ginčo administraciniame teisme dalyku, nes tiesioginio poveikio asmenų, kurių atžvilgiu jis surašytas, teisėms ar įstatymų saugomiems interesams nedaro (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A556-483/2010; 2012 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A502-77/2012; 2013 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A442-183/2013). Taigi, ta aplinkybė, kad ieškovė neginčijo savavališkos statybos akto, nesudaro prielaidos išvada, kad atsakovė pagrįstai surašė privalomąjį nurodymą.
18. Atsakovė Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atmesti kasacinį skundą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 18.1. Ajerų gatvę iki jos savavališkos statybos neatitiko statinio požymių, nurodytų Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 punkte, Kelių įstatyme. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas, kad ieškovės atlikti statybos darbai laikytini naujos gatvės statybos (tiesimo) darbais, tinkamai pritaikė Statybos įstatymo ir jį detalizuojančių statybos techninių reglamentų, kuriuose yra įtvirtinti reikalavimai statiniui, statinio statybos rūšims, nuostatas. Naujo neypatingo statinio statybai statytojas privalo parengti statybos projektą ir gauti statybą leidžiantį dokumentą – leidimą statyti naują statinį (Statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 27 straipsnio 1 dalies 1 punktas). Ieškovės ir kitų valstybės institucijų raštų duomenys, kad Ajerų gatvę neįrengta, jai įrengti gatvės pagrindus reikalingos lėšos, jos kaip atskiro objekto neįregistravimas Nekilnojamojo turto registre, patvirtina, kad Ajerų gatvėje vykdyta naujo statinio statyba. Darbų kapitalinio remonto apraše pateiktas Ajerų g. suvestinis darbų kiekių žiniaraštis su nurodytais darbais „žemės sankasos įrengimas“, „dangos konstrukcija“, „nuovazų įrengimas“ įrodo, kad vykdytas ne esamo statinio kapitalinis remontas, o naujo neypatingo statinio statyba. Statybos įstatymo prasme remontas ir rekonstravimas gali būti atliekami tik tada, kai naujo statinio statyba yra baigta ir statinys suformuotas bei įregistruotas Nekilnojamojo turto registre, o statytojas turi daiktines teises į statinį. Byloje esantys rašytiniai įrodymai patvirtina, kad Ajerų gatvę su žvyro danga neatitinka nė vieno iš nurodytų kriterijų, niekada nebuvo užbaigta statyti ir suformuota kaip statinys, ir neregistruotos daiktinės teisės į ją, todėl negalėjo būti rekonstruojama ar remontuojama.
- 18.2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 16 straipsnio

4 dalimi valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausantis registruotinas turtas, su šiuo turtu, daiktinėmis teisėmis į jį ir su šių teisių suvaržymais susiję juridiniai faktai teisės aktų nustatyta tvarka registruojami viešuosiuose registre. Pagal Valstybės turto perdavimo savivaldybių nuosavybės įstatymo savivaldybėms priskirto valstybės turto perdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Vyriausybės 1998 m. liepos 13 d. nutarimu Nr. 870, 6 punktą savivaldybių administracijų direktoriai ar jų įgalioti asmenys turi įregistruoti Nekilnojamojo turto registre daiktines teises į savivaldybių nuosavybės perimtus nekilnojamuosius daiktus. Pagal nurodytus teisės aktus, ieškovė turėjo pareigą įregistruoti perimtus kelius, gatves. Kadangi ji nesuformavo Ajerų g. kaip statinio ir neįregistravo savo daiktinių teisių Nekilnojamojo turto registre, nesudaro pagrindo daryti išvadą, kad Ajerų gatvė egzistavo kaip statinys.

- 18.3. Ajerų gatvės įregistravimo VI Registrų centro Adresų registre metu (1998 m. birželio 1 d.) galiojo Lietuvos Respublikos statybos ir urbanistikos ministerijos 1996 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 108 „Dėl statinių priėmimo naudoti tvarkomojo reglamento patvirtinimo“ patvirtinta Statinių priėmimo naudoti tvarka STR 1.11.01:1996, kurios 1.1 punkte nurodyta, kad reglamentas nustato Lietuvos Respublikoje pastatytų, rekonstruotų, suremontuotų ir kitaip pertvarkytų įmonių, jų padalinių, pastatų ir kitų statinių, kuriems statyti, rekonstruoti, remontuoti, pertvarkyti reikalingas apskrities viršininko administracijos valstybinės teritorijų planavimo ir statybos tarnybos leidimas, taip pat kitų teisškai registruojamų statinių priėmimo naudoti tvarką. Tvarkos aprašo 3.17 punkte nurodyta, kad statinio priėmimo naudoti aktas yra pagrindas atlikti jo teisinę registraciją Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Tai reiškia, kad naujas statinys užbaigus jo statybos darbus turėjo būti komisijos priimamas naudoti surašant statinio priėmimo naudoti aktą, kuris būtų pagrindas atlikti statinio teisinę registraciją, o dėl Ajerų gatvės kaip statinio to nebuvo atlikta.
- 18.4. Apeliacinės instancijos teismas sprendime, įvertinęs, kad administracinio nusižengimo byloje nebuvo sprendžiamas privalomojo nurodymo teisėtumo klausimas civilinės teisės aspektu, pagrįstai pripažino, kad administracinio nusižengimo byloje analizuotos ir vertintos faktinės aplinkybės neturi [CPK](#) 182 straipsnyje nustatytos prejudicinės galios nagrinėjamai bylai.
- 18.5. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad savavališkos statybos faktas yra konstatuojamas kaip savavališkos statybos aktas. Savavališkos statybos konstatavimas dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 4.103 straipsnio 1 dalies ir Statybos įstatymo reikalavimų pažeidimų daro tiesioginį poveikį statytojo teisėms, todėl savavališkos statybos akto teisėtumas gali būti civilinės bylos nagrinėjimo teisme dalyku (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-19-695/2020](#)). Ieškovei neginčijus atsakovės savavališkos statybos akto, atsakovė pagrįstai ir teisėtai surašė privalomąjį nurodymą. Apeliacinės instancijos teismas sprendime, atmesdamas ieškinį dėl privalomojo nurodymo panaikinimo, pagrįstai konstatavo, kad, ieškovei neginčijus savavališkos statybos akto, Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekcija pagrįstai ir teisėtai ieškovei surašė privalomąjį nurodymą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl [CPK 182 straipsnio](#) 3 punkto aiškinimo ir taikymo

19. Nagrinėjamoje byloje turi būti atsakyta į klausimą, ar prejudicinę galią turi įsiteisėjusių teismo nutarimu, priimtu administracinio nusižengimo byloje, nustatyta aplinkybė, kad ieškovė, 2018 m. atlikdama ginčo gatvės statybos darbus, nevykdė naujo statinio statybos (žr. šios nutarties 8 punktą).
20. Įsiteisėjusiam teismo sprendimui būdingos trys savybės: 1) teismo sprendimo privalomumas; 2) *res judicata* galia; 3) teismo sprendimo prejudicinė galia. Teismo sprendimo prejudicialumas yra teismo sprendimo *res judicata* galios išraiška.
21. Teismo sprendimo prejudicialumo taisyklės įtvirtintos [CPK](#) 182 straipsnyje; šio straipsnio 2, 3 ir 6 punktuose įtvirtinti prejudicinių faktų, kurių nereikia įrodinėti, atvejai. Nagrinėjamu atveju, visų pirma, kyla [CPK 182 straipsnio](#) 2 ir 3 punktuose įtvirtintų prejudicinių faktų, kurių nereikia įrodinėti, atvejų santykio aiškinimo klausimas.
22. Nereikia įrodinėti aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusių teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, kurioje dalyvavo tie patys asmenys, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas sukelia teisines pasekmes ir nedalvaujantiems byloje asmenims ([CPK](#) 182 straipsnio 2 punktas); asmens nusikalstamų veikų padarinių, nustatytų įsiteisėjusių teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje, ar administracinio nusižengimo padarinių, nustatytų įsiteisėjusių teismo nutarimu ([CPK 182 straipsnio](#) 3 punktas).
23. [CPK 182 straipsnio](#) 2 punktas įtvirtina prejudicialumo taisyklę įsiteisėjusio teismo sprendimo, priimto kitoje civilinėje ir administracinėje byloje, atžvilgiu, tuo tarpu 3 punktas – įsiteisėjusio teismo nuosprendžio, priimto baudžiamojoje byloje, bei įsiteisėjusio teismo nutarimo, priimto administracinio nusižengimo byloje, atžvilgiu. Tai reiškia, vien teisės normų gramatinė ir turinio struktūros analizė leidžia daryti išvadą, kad, skirtingai nuo [CPK](#) 182 straipsnio 2 punkto, šio straipsnio 3 punktas nustato atskira prejudicialumo taisyklę įsiteisėjusio teismo nuosprendžio, priimto baudžiamojoje byloje, bei įsiteisėjusio teismo nutarimo, priimto administracinio nusižengimo byloje, atžvilgiu. Tokia išvada patvirtina ir įstatymu leidėio priimtas [CPK](#) 182 straipsnio 3 punkto pakeitimas (be kita ko, priimtas kaip Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso įgyvendinimą užtikrinantis teisės aktas), įsigaliojęs nuo 2017 m. sausio 1 d. [CPK](#) 182 straipsnio 3 punktas buvo pakeistas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 87, 182, 189, 176, 501, 506, 509, 584, 587, 638, 650, 651, 689 ir 691 straipsnių pakeitimo įstatymu, kurio 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio įstatymo 2 straipsnyje išdėstyto Civilinio proceso kodekso 182 straipsnio 3 punkto nuostatos taikomos ir įsiteisėjusių teismo nutarimu nustatytoms administracinio teisės pažeidimo, nurodyto Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse, patvirtintame 1984 m. įstatymu Nr. X-4449, pasekmėms.
24. Remdamasi pirmiau nurodytais argumentais, teisėjų kolegija išaiškina, kad įsiteisėjusio teismo nuosprendžio, priimto baudžiamojoje byloje, bei įsiteisėjusio teismo nutarimo, priimto administracinio nusižengimo byloje, atžvilgiu taikoma [CPK 182 straipsnio](#) 3 punkte įtvirtinta prejudicinių faktų taisyklė, ir atitinkamai prejudicinių faktų taisyklė, įtvirtinta [CPK](#) 182 straipsnio 2 punkte, netaikoma. Atsižvelgiant į tai, nagrinėjamoje byloje iškilęs klausimas teismo nutarimu, priimtu administracinio nusižengimo byloje, nustatytų aplinkybių prejudicialumo nagrinėjamoje civilinėje byloje klausimas turi būti sprendžiamas remiantis [CPK 182 straipsnio](#) 3 punktu.
25. Kasacinis teismas [CPK 182 straipsnio](#) 3 punkte įtvirtintą prejudicialumo taisyklę daugiausiai yra išplėtojęs dėl padarinių, nustatytų įsiteisėjusių teismo nuosprendžiu, prejudicialumo civilinėje byloje. Atsižvelgiant į tai, kad administracinis nusižengimas yra Administracinių nusižengimų kodekse uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veikla, atitinkanti administracinio nusižengimo, už kurį nustatyta administracinė nuobauda, požymius (Administracinių nusižengimų kodekso 5 straipsnio 1 dalis), o [CPK 182 straipsnio](#) 3 dalyje įtvirtinta vienoda prejudicialumo taisyklė tiek teismo nuosprendžio, priimto baudžiamojoje byloje, tiek teismo nutarimo, priimto administracinio nusižengimo byloje, atžvilgiu, ši kasacinio teismo praktika aktuali ir ją turi būti vadovaujамasi taip pat ir aiškinant prejudicialumo taisyklę padarinių, nustatytų įsiteisėjusių

teismo nutarimu, priimtu administracinio nusizengimo byloje, atžvilgiu.

26. Kasacinis teismas, aiškindamas [CPK 182 straipsnio](#) 3 punktą dėl padarinių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu, prejudicialumo civilinėje byloje, yra suformavęs tokias šio punkto aiškinimo nuostatas:
- 26.1. įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti faktai turi ribotą prejudicinę galią civilinėje byloje. Taip yra todėl, kad asmens veiksmų tyrimas ir vertinimas atliekamas baudžiamojo proceso ir baudžiamųjų įstatymų taikymo aspektu, tuo tarpu to paties asmens veiksmai civilinėje byloje tiriami ir vertinami pagal civilinio proceso ir civilinių įstatymų reikalavimus. Įrodinėjimo dalykai baudžiamojoje ir civilinėje byloje paprastai yra skirtingi (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 16 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-701/2018](#) 29–32 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką). Taigi, kasacinis teismas laikosi ribotos įsiteisėjusio teismo nuosprendžio prejudicinės galios taikymo civilinėje byloje principo (ribotos prejudicinės galios principas);
- 26.2. nors įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nustatyti faktai turi ribotą prejudicinę galią civilinėje byloje, asmens nusikalstamų veikų padariniai, nustatyti įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu baudžiamojoje byloje, nėra susiaurinami aiškinant juos kaip apimančius tik faktą, kad atitinkamas asmuo buvo pripažintas padariusiu nusikaltimą. Prejudicinę galią civilinėje byloje turi ir įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu konstatuotų nusikalstamų veiksmų bei jų civilinių teisinių pasekmių faktas, t. y., pavyzdžiui, nusikalstama veika padarytos žalos pobūdis ir dydis, nusikaltimo tiesioginės pasekmės (fizinio asmens mirtis, kūno sužalojimai, turto sunaikinimas ir sugadinimas) ir t. t., taip pat ir tai, ar tuos veiksmus padarė asmuo, dėl kurio priimtas teismo nuosprendis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-554/2008](#); 2017 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-56-969/2017](#), 16 punktas; 2018 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-701/2018](#), 33 punktas);
- 26.3. faktus nėra pagrindo pripažinti prejudiciniais, kai nagrinėjimo dalykas baudžiamojo proceso tvarka nagrinėjtoje byloje ir nagrinėjamoje civilinėse byloje yra skirtingas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-155-381/2021](#), 116 punktas);
- 26.4. sąlyga, kad išnagrinėtoje byloje būtų dalyvavę tie patys asmenys kaip ir nagrinėjamoje civilinėje byloje, taikoma tada, kai kaip prejudiciniais remiamasi faktais, nustatytais įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje ([CPK 182 straipsnio](#) 2 punktas). Tuo tarpu tam, kad prejudiciniais būtų laikomi įsiteisėjusio teismo nuosprendyje konstatuoti faktai dėl asmens, kuriam priimtas nuosprendis, nusikalstamų veikų pasekmių, įstatyme tokios sąlygos nenustatyta ([CPK 182 straipsnio](#) 3 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-360/2010](#));
- 26.5. prejudicinę galią turi visų rūšių teismo nuosprendžiais (apkaltinamuoju, išteisinamuoju, taip pat nuosprendžiu, kuriuo baudžiamoji byla nutraukiama) nustatytos nusikalstamų veiksmų pasekmės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-701/2018](#), 32 punktas ir jame nurodyta teismo praktika);
- 26.6. prejudicinę galią visada turi įsiteisėjęs apkaltinamasis teismo nuosprendis, nes juo būna pasisakoma dėl pripažinto kaltu asmens nusikalstamų veiksmų, kurie paprastai sukelia civilinius teisinius padarinius. Tačiau išteisinamasis nuosprendis absoliučiai visais atvejais negali būti pripažįstamas prejudicinę galią turinčiu ir eliminuojančiu išteisinto asmens civilinės atsakomybės taikymo galimybę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-525/2001; 2010 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-213/2010](#)); išteisinamajame nuosprendyje nustatytos aplinkybės tiek, kiek jos susijusios su nusikalstamos veikos vertinimu ir inkriminavimu baudžiamosios teisės prasme, neturi prejudicinės galios civilinėje byloje, nes skiriasi šių bylų įrodinėjimo dalykas bei žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumo vertinimo kriterijai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-378/2009](#));
- 26.7. teismo nuosprendžiai, kuriais nustatyti faktai civilinio ginčo teisiniame santykiyje nėra prejudiciniai, vertintini kaip rašytiniai įrodymai pagal bendrąsias įrodymų vertinimo taisykles (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-215/2008](#)).
27. Kasacinis teismas, aiškindamas [CPK 182 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą dėl padarinių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nutarimu administracinio nusizengimo byloje, prejudicialumo civilinėje byloje, yra nurodęs, kad nors šioje teisės normoje tiesiogiai minima tik tai, kad civilinėje byloje nereikia įrodinėti kitoje byloje nustatytų administracinio nusizengimo padarinių, tačiau administracinio nusizengimo padariniai yra neatsiejami nuo paties administracinio nusizengimo pripažinimo teismo nutarimu, todėl civilinėje byloje nereikia įrodinėti ir paties administracinio nusizengimo fakto (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-270-915/2018](#), 23 punktas). Minėtoje byloje teismas nurodė, kad administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjęs teismas vertino atsakovės elgesio teisėtumą ir nustatė, kad eismo įvykį sukėlė neteisėti atsakovės veiksmai, pripažino ją kalta ir nubaudė administracine nuobauda. Minėtoje byloje, be kita ko, prašoma priteisti iš atsakovės turinės žalos, kurią dėl eismo įvykio patyrė automobilio valdytoja, atlyginimą, todėl ieškovė privalėtų įrodyti, kad žalą ji patyrė dėl neteisėtų atsakovės veiksmų, tačiau tai jau yra padaryta – neteisėti atsakovės veiksmai nustatyti teismo procesiniu sprendimu; atsakovė joje dalyvavo; administracinio teisės pažeidimo ir šioje byloje įrodinėjimo dalykas dėl ieškovės reikalavimo iš dalies sutampa – atsakovės veiksmų teisėtumas (neteisėtumas). Dėl to pagal [CPK 182 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktą administracinio teisės pažeidimo byloje nustatyti neteisėti atsakovės veiksmai šiai bylai turi prejudicinių faktų galią ir jų šioje byloje įrodinėti iš naujo nereikia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-270-915/2018, 24 punktas). Taigi, kasacinis teismas prejudicinių faktų galią dėl padarinių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nutarimu administracinio nusizengimo byloje, nurodytos civilinės bylos aplinkybių kontekste aiškino kaip apimančią patį administracinio nusizengimo faktą, konstatuotų veiksmų neteisėtumą ir kaltę.
28. Kita vertus, iš kasacinio teismo praktikos dėl padarinių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo nutarimu administracinio nusizengimo byloje, matyti, kad kasacinis teismas taip pat laikosi įsiteisėjusiu teismo nutarimu nustatytų faktų administracinio nusizengimo byloje ribotos prejudicinės galios civilinėje byloje principo. Kasacinis teismas savo praktikoje aplinkybės dėl viešosios įstaigos nemokumo momento, nustatytos įsiteisėjusiu teismo nutarimu administracinio nusizengimo byloje, nelaikė administracinio nusizengimo padariniu, todėl atitinkamai nelaikė prejudiciniu faktu civilinėje byloje, kurioje buvo sprendžiamas viešosios įstaigos vadovo ir dalininkų civilinės atsakomybės už žalą, padarytą laiku nesikreipus dėl bankroto bylos viešajai įstaigai iškelimo, klausimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-105-684/2019, 55 punktas; taip pat 2020 m. birželio 3 d. nutartis Nr. e3K-3-159-421/2020, 57 punktas).
29. Teisėjų kolegija, remdamasi nustatyto teisiniu reguliavimu bei minėta kasacinio teismo praktika, taip pat atsižvelgdama į ribotos prejudicinės galios principą, konstatuoja, jog įsiteisėjusia teismo nutartimi, priimta administracinio nusizengimo byloje, nustatyta aplinkybė, kad ieškovė, 2018 m. atlikdama ginčo gatvės statybos darbus, nevykdė naujo statinio statybos, yra aplinkybė, kuria remdamasis teismas sprendė dėl administracinio nusizengimo (ne)buvimo, tačiau ši aplinkybė nėra administracinio nusizengimo padarinys. Todėl priešingai nei kasaciniu skundu teigia ieškovė, nėra pagrindo tokią aplinkybę pripažinti prejudiciniu faktu nagrinėjamoje civilinėje byloje. Nurodytas įsiteisėjęs teismo nutarimas administracinio nusizengimo byloje ir juo nustatytos aplinkybės nagrinėjamoje civilinėje byloje vertintini kaip rašytiniai įrodymai pagal bendrąsias įrodymų vertinimo taisykles.

Dėl savavališkos statybos aiškinimo ir taikymo gatvei faktiškai egzistavus dar iki statybos darbų, kurie valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos konstatuoti kaip savavališka statyba

30. Nagrinėjamoje byloje sprendžiamas specifinės rūšies statinio – gatvės – savavališkos statybos klausimas. Gatvė – kelias ar atskiras jo ruožas, esantis miesto ar kaimo gyvenamojoje vietovėje, paprastai turintis pavadinimą; kelias – inžinerinis statinys, skirtas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui (Kelių įstatymo 2 straipsnio 3, 5 dalys). Statinys – nekilnojamasis daiktas (pastatas arba inžinerinis statinys), turintis laikinąsias konstrukcijas, kurios visos (ar jų dalis) sumontuotos statybos vietoje atliekant statybos darbus (Statybos įstatymo 2 straipsnio 84 dalis). Nelypatingasis statinys – statinys, nepriskiriamas prie ypatingųjų ir nesudėtingųjų statinių (Statybos įstatymo 2 straipsnio 28 dalis). Kelias pagal Statybos įstatymą laikomas nelypatinguoju statiniu. Gatvės keliui kaip naujam statiniui pastatyti būtina parengti statybos projektą ir gauti statybą leidžiantį dokumentą (Statybos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 27 straipsnio 1 dalies 1 punktas, Kelių įstatymo 2 straipsnio 5 dalis). Statinio ar jo dalies statyba neturint galiojančio statybą leidžiančio dokumento arba jį turint, bet pažeidžiant esminius statinio projekto sprendinius yra laikoma savavališka statyba (Statybos įstatymo 2 straipsnio 46 dalis).
31. Atsakovė 2019 m. vasario 19 d. surašė savavališkos statybos aktą ir konstatavo ginčo gatvės darbus kaip savavališką statybą; kartu atsakovė tą pačią dieną priėmė privalomąjį nurodymą ir įpareigojo ieškovę pašalinti savavališkos statybos padarinius.
32. Nagrinėjamoje byloje, siekiant nuspręsti, ar yra pagrindas ieškovės 2018 m. atliktus statybos darbus pripažinti savavališka statyba, būtina nustatyti, ar ieškovė, atlikdama šiuos ginčo gatvės statybos darbus, vykdė naujo statinio statybą.
33. Naujo statinio statyba – statyba, kurios tikslas – statinių neužimame žemės paviršiaus plote pastatyti statinį, atstatyti visiškai sugriuvusį, sunaikintą, nugriautą statinį (Statybos įstatymo 2 straipsnio 26 dalis). Taigi, naujo statinio statyba yra tokia statybos rūšis, kai yra sukuriamas visiškai naujas objektas (naujas statinys) arba atstatomas visiškai sugriuvęs, sunaikintas, nugriautas statinys. Tai reiškia, kad nauja statinio statyba gali būti konstatuota tik nustačius, kad teisėtai pastatytas statinys anksčiau neegzistavo.
34. Byloje nustatytos šios bylai reikšmingos aplinkybės: Vilniaus m. tarybos prezidiumo 1991 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. 24 Ajerų gatvei suteiktas pavadinimas, šio sprendimo pagrindu gatvė 1998 m. birželio 1 d. buvo įregistruota VĮ Registrų centro Adresų registro duomenų bazėje; gatvė 1997 m. rugpjūčio 27 d. perdavimo–priėmimo aktu buvo perduota iš valstybės savivaldybės nuosavybėn; gatvė turėjo žvyro dangą; gatvė buvo naudojama gyventojų; savivaldybė ją prižiūrėjo, ginčo gatvė Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimu Nr. I-285 „Dėl susisiekimo komunikacijų ir jų inžinerinių tinklų statybos, rekonstravimo ir kapitalinio remonto, dalyvaujant fiziniams ir juridiniams asmenims, tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo įtraukta į planuojamų statyti, rekonstruoti ar kapitaliai remontuoti objektų sąrašą; Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2018 m. kovo 21 d. sprendimu Nr. I-1424 „Dėl vietinės reikšmės kelių sąrašo tvirtinimo“ patvirtintas vietinės reikšmės kelių sąrašas, pagal kurį savivaldybė prižiūri ir taiso jos teritorijoje esančius vietinės reikšmės kelius, ginčo gatvė į šį sąrašą įtraukta kaip vietinės reikšmės kelias; statybos darbams atlikti buvo parengtas UAB „Viaprojektas“ supaprastintas darbų projektas (kuriame nurodoma statybos rūšis – kapitalinis remontas).
35. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ginčo gatvė faktiškai egzistavo dar iki ieškovės 2018 m. atliktų ginčo gatvės statybos darbų. Šios aplinkybės nenuneigė ir apeliacinės instancijos teismas, tik vertino, kad faktiškai iki 2018 m. egzistavusi gatvė neatitiko statiniui keliamų pagal Statybos įstatymą, galiojusį ieškovės atliktų darbų laikotarpiu (redakcija, galiojusi nuo 2018 m. lapkričio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d.), reikalavimų, t. y. ji neturi gatvės pagrindo ir ieškovės nuosavybės teisę į šią gatvę nėra įregistruota Nekilnojamojo turto registre.
36. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad nagrinėjamoje byloje sprendžiamas klausimas dėl specifinio, dar gerokai iki ieškovės atliktų statybos darbų 2018 m. egzistavusio turinio vieneto, nuosavybės teisės objekto, todėl, priešingai nei vertino apeliacinės instancijos teismas, nėra pagrindo, sprendžiant dėl aktualaus bylai išspręsti ginčijamos gatvės (ne)egzistavimo, remtis 2018 m. galiojusiais Statybos įstatymo reikalavimais, apibrėžiančiais gatvę kaip statinį ir statinių statybos darbų užbaigimą. Be to, nors nuosavybės teisės registravimas Nekilnojamojo turto registre yra aplinkybė, patvirtinanti statinio kaip nekilnojamojo turto buvimą (egzistavimą), vis dėlto tokios teisinės registracijos nebuvimas nepaneigia, kad gatvė kaip turto vienetas egzistuoja ir kad jis yra teisėtas.
37. Byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, kad ginčo gatvė dar iki 1997 m. egzistavo kaip turinis vienetas, nuosavybės teisės objektas. Kaip minėta, byloje nustatyta, kad savivaldybės nuosavybėn ginčo gatvė buvo perduota 1997 m. rugpjūčio 27 d. perdavimo–priėmimo aktu, remiantis tuo metu galiojusiu Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl dalies valstybės turto priskyrimo ir perdavimo savivaldybių nuosavybėn“. Šio įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punktas nustatė, kad savivaldybių nuosavybėn priskiriama, be kita ko, vietinės reikšmės keliai ir gatvės su visais priklausančiais statiniais (tiltais, viadukais, požeminėmis bei antžeminėmis perėjimais, laiptais, atraminėmis sienelėmis, visuomeninio keleivinio transporto sustojimo vietomis, paviljonais, kelių eismo reguliavimo techninėmis priemonėmis, inžinerine įranga bei komunikacijomis). Pagal šio įstatymo 4 straipsnio 6 dalį, įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodyti objektai, taigi ir vietinės reikšmės keliai ir gatvės, perduodami savivaldybėn be jų techninės inventorizacijos ir teisinės registracijos. Šio turto perdavimo–priėmimo aktuose nurodoma jų pavadinimas ir vieta, balansinė ir likutinė vertė. Analogiškos nuostatos buvo įtvirtintos ir šį specialųjį įstatymą įgyvendinančiame Vyriausybės 1995 m. rugsėjo 20 d. nutarime Nr. 1251 „Dėl dalies valstybės turto perdavimo savivaldybių nuosavybėn tvarkos“. Pagal šiuo nutarimu patvirtintos Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl dalies valstybės turto priskyrimo ir perdavimo savivaldybių nuosavybėn“ savivaldybių nuosavybėn priskirto valstybės turto perdavimo joms tvarkos 11 punktą įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nurodytas turtas savivaldybių nuosavybėn perduodamas surašant perdavimo–priėmimo aktus, vietinės reikšmės keliai ir gatvės kaip turtas savivaldybių nuosavybėn perduodami surašant perdavimo–priėmimo aktus. Pagal minėtos tvarkos 12 punktą įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nurodyti objektai perduodami savivaldybių nuosavybėn jų technškai neinventorizavus ir teisškai neregistravus. Taigi, nurodytas reguliavimas suponavo, kad vietinės reikšmės keliai ir gatvės savivaldybėms buvo perduodami kaip turinis vienetas, nuosavybės teisės objektas, nepaisant to, kad jie nebuvo technškai inventorizuoti ir teisškai įregistruoti.
38. Nors, kaip nustatyta nagrinėjamoje byloje, savivaldybė ginčo gatvės teisškai neįregistravo Nekilnojamojo turto registre, tai nepaneigia tos aplinkybės, kad ginčo gatvė, kaip teisėtas turto vienetas ir nuosavybės teisės objektas, egzistavo valstybės turto perdavimo savivaldybei metu ir buvo perduotas savivaldybei. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad savivaldybės nuosavybės teisę į ginčo gatvę nagrinėjamoje byloje nėra ginčijamos ir tai nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas.
39. Apeliacinės instancijos teismo argumentas, kad byloje esantis Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento Statybos dokumentų skyriaus 2018 m. lapkričio 20 d. raštas Nr. A51-100483/18(3.3.2.26E-MP) „Dėl Ajerų gatvės statybos darbų“ patvirtina, jog Ajerų gatvės statybos darbams atlikti laikotarpiu nuo 2002 m. iki 2018 m. lapkričio 19 d. statybą leidžiantis dokumentas išduotas nebuvo, iš esmės neturi reikšmės, nes, kaip minėta, iš byloje nustatytų aplinkybių akivaizdu, kad ginčo gatvė egzistavo dar iki 1997 m. Priešingai, byloje nėra pateikta įrodymų, kad ginčo gatvė iš valstybės nuosavybės savivaldybės nuosavybėn buvo perduota kaip neteisėtas turto vienetas.
40. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau nurodytais argumentais, nusprendžia, kad nagrinėjamoje byloje nustačius aplinkybę, jog dar iki statybos darbų, kurie valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos konstatuoti kaip savavališka statyba, gatvei faktiškai egzistavus kaip pastatytam (sukurtam) turiniam vienetiui (nuosavybės teisės objektui naujo daikto pagaminimo (naujo statinio pastatymo) būdu) ir nesant įrodymų, kad šis turto vienetas yra neteisėtas, nėra pagrindo 2018 m. ieškovės atliktus statybos darbus vertinti kaip naujo statinio statybą, taigi ir kaip savavališką statybą.

Dėl savavališkos statybos fakto ginčijimo galimybės, kai pareiškiamas reikalavimas panaikinti privalomąjį nurodymą, tačiau nereiškiamas reikalavimas panaikinti savavališkos statybos aktą

41. Kaip nurodyta šios nutarties 2–4 punktuose, ieškovė šioje nagrinėjamoje byloje ginčija atsakovės surašytą privalomąjį nurodymą pašalinti savavališkos statybos padarinius, tačiau paties savavališko statybos akto neginčija. Apeliacinės instancijos teismas išvadą, kad yra pagrindas ieškovės atliktus statybos darbus pripažinti savavališka statyba, be kita ko, grindė ir tuo, jog byloje nėra pateikta duomenų, kad 2019 m. vasario 19 d. ieškovei surašytas savavališkos statybos aktas, kuriuo konstatuota savavališka naujo statinio statyba, būtų buvęs nugrižtas ar negaliojantis. Ieškovė kasaciniu skundu nesutinka su tokiu apeliacinės instancijos teismo argumentu, teigdama, kad ta aplinkybė, jog ieškovė neginčijo savavališkos statybos akto, nesudaro prielaidos išvadai, kad atsakovė pagrįstai surašė ieškovei privalomąjį nurodymą. Teisėjų kolegija sutinka su šiais ieškovės kasacinio skundo argumentais.
42. Savavališkos statybos faktas yra konstatuojamas savavališkos statybos aktu. Kaip yra nurodęs kasacinis teismas, savavališkos statybos akte, viena vertus, nurodomi faktiniai duomenys apie statybos darbus ir jų rezultatus, atliktu darbu pobūdis, kiekiai ir apimtys, bet greta to atliekamas teisinis jų įvertinimas: atskleidžiami pažeidimai, jų pobūdis, administracinės atsakomybės taikymas. Šiuo faktiniu duomeniu suradimas, užfiksuojamas, jo egzistavimo faktas, jo apimčių (laiko, erdvės ir kitais požūriais) nustatymas ir sulyginimas su tuo, ar faktiniai duomenys atitinka *a priori* (iš anksto) nustatytus teisės aktų reikalavimus, yra faktų teisinis vertinimas. Tokio turinio išvados yra ne vien faktinio, bet ir teisinio turinio. Jeigu su faktu ir jo teisiniu įvertinimu asmeniui atsiranda tam tikri įpareigojimai, suvaržymai, ribojimai, netekimai ar panašios teisinės pasekmės, tai akivaizdu, kad tokių faktinių ir teisinių aplinkybių nustatymas turi reikšmę jo teisėms ar pareigoms (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-19-695/2020, 34 punktas). Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad reikalavimas panaikinti savavališkos statybos akta atitinka įstatymo nuostatas, kad i teisma turi teisę kreiptis asmuo, kurio teisės ar teisėti interesai pažeidžiami (CPK 5 straipsnio 1 dalis), ir turi nurodyti ieškinio dalyką – materialini teisini reikalavimą (CPK 135 straipsnio 1 dalies 4 punktas) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-19-695/2020, 37 punktas). Taigi, remiantis šia kasacinio teismo praktika, darytina išvada, kad savavališkos statybos aktai gali būti savarankišku civilinės bylos nagrinėjimo dalyku.
43. Kita vertus, kasacinis teismas yra išaiškinęs ir tai, kad, teismui sprendžiant dėl reikalavimų pripažinti negaliojančiais privalomuosius nurodymus (ne)pagrįstumo, be kita ko, turi būti nustatyta teisiskai reikšminga aplinkybė – statybos (ne)savavališkumo faktas. Tuo atveju, jei byloje būtų nustatyta, kad ginčo statyba nėra savavališka, ji ne tik turėtų tiesioginės įtakos ginčo dėl privalomųjų nurodymų baigčiai (būtų savarankiškas pagrindas ginčijamus privalomuosius nurodymus pripažinti negaliojančiais), tačiau ir paneigtų savavališkos statybos akto esmę – t. y. jame nustatytą statybos savavališkumo faktą. Tai savo ruožtu reikštų, kad ieškovui nebegalėtų būti taikomi įstatymuose nustatyti apribojimai, susiję su savavališkos statybos fakto nustatymu. Vadinas, nors nagrinėjamoje byloje savavališkos statybos aktas teismo atskirai ir nebūtų pripažintas negaliojančiu, jis nebesukeltų ieškovui pirmiau nurodytų neigiamų teisinių padarinių – t. y. teisės gauti statybą leidžiantį dokumentą apribojimo. Tokie būdu ieškovo teisės būtų visa apimtimi apgintos, nepaisant to, kad savavališkos statybos aktas atskirai nebūtų pripažintas negaliojančiu. Tuo tarpu byloje nustatius, kad ginčo statyba iš tiesų buvo savavališka, ir ieškinyje nesant nurodytų jokių kitų savavališkos statybos akto negaliojimo pagrindų automatiškai nebūtų pagrindo pripažinti šį aktą negaliojančiu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. rugpjūčio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-259-969/2019, 46 punktas).
44. Administracinių teismų praktikoje išaiškinta:
- 44.1. Ginčo administracinėje byloje dalyku gali būti tik toks viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis aktas, kuris atitinkamiems asmenims nustato tam tikras teises ar pareigas, sukelia teises pasekmes (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS146-327/2011 ir kt.). Dėl to administracinių teismų kompetencijai nepriskirtinas skundų, prašymų, kuriais siekiama ne pažeistų teisių (interesų) apgynimo, o tik tam tikrų juridinę reikšmę turinčių aplinkybių ar faktų konstatavimo, nagrinėjimas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-1062-552/2015 ir kt.); administraciniuose teismuose nėra nagrinėjami ginčai dėl viešojo administravimo subjektų priimtų konstatuojamųjų pobūdžio aktų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. spalio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-1193-552/2015 ir kt.); skundas negali būti teikiamas dėl tarpinių viešojo administravimo subjekto priimamų dokumentų, kuriais siekiama parengti ar sudaryti prielaidas priimti galutinį sprendimą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eAS-1138-858/2015 ir kt.). Kai skundžiamas aktas ar veiksmas akivaizdžiai jokių teisių pasekmių nesukelia, jis negali būti ginčo administraciniame teisme objektu. Nagrinėdamas skundus dėl teisių pasekmių negalinių sukelti ir nesukeliančių aktų ar veiksmų, teismas asmens teisių apginti negalėtų, nes, net ir patenkinus skundą, asmens teisių ir pareigų apimtis (jo teisių ir pareigų bei įstatymo saugomų interesų gynimo požūrių) nepasikeistų, o pats procesas būtų iš esmės beprasmis (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gegužės 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-678-556/2021; 2022 m. sausio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2826-789/2021).
- 44.2. Savavališkos statybos aktas pats savaime negali sukelti teisių pasekmių, todėl jis negali būti ginčo administraciniame teisme dalyku, kadangi tiesioginio poveikio asmenų, kurių atžvilgiu jis surašytas, teisėms ar įstatymų saugomiems interesams nedaro (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A556-483/2010; 2012 m. sausio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A502-77/2012, 2013 m. vasario 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-183/2013).
- 44.3. Ginčijant savavališkos statybos aktą ir (ar) reikalavimą pašalinti savavališkos statybos padarinius, kai statyba yra pradėta, pagal analogiją taikytinas Statybos įstatymo 33 straipsnio 1 dalies 1 punktas, t. y. asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai yra pažeidžiami, kreipiasi į: 1) bendrosios kompetencijos teismą, kai statyba yra pradėta; 2) administracinį teismą, kai statyba dar nėra pradėta (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. liepos 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-494-662/2018). Savavališkos statybos aktas ir reikalavimas pašalinti savavališkos statybos padarinius, nors yra priimti viešojo administravimo subjekto, jam įgyvendinant Statybos įstatyme nustatytas statybos valstybinės priežiūros funkcijas, tačiau pagal savo esmę yra susiję su civiliniais teisiniais santykiais, sukelia civilines teises pasekmes (Specialiosios teisėjų kolegijos bylos rūšinio teisingumo klausimams spręsti 2014 m. birželio 9 d. nutartis teisingumo byloje Nr. T-81-2014).
- 44.4. Tokiame savavališkos statybos akte, kuriame nėra nustatyta reikalavimų ar įpareigojimų statytojui, kurie būtų tiesiogiai susiję su civilinėmis teisėmis ar pareigomis ir kuriais būtų siekiama taikyti civilinio teisinio pobūdžio neteisėtos statybos padarinių šalinimo priemonės, kai aktas yra priimtas viešojo administravimo subjekto, jam įgyvendinant Statybos įstatyme nustatytas statybos valstybinės priežiūros funkcijas, kurių vykdymas laikytinas viešojo administravimo veikla, ir ginčijamame savavališkos statybos akte yra reikalaujama nevykdyti jokių nurodyto statinio statybos darbų, pareikštas reikalavimas yra administracinio pobūdžio, todėl keliamas ginčas (dėl savavališkos statybos akto, kuris ginčijamas kaip surašytas pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, kadangi nėra statytojo ir nepradėta statyba) turi būti nagrinėjamas administraciniame teisme (Specialiosios teisėjų kolegijos bylos rūšinio teisingumo klausimams spręsti 2015 m. balandžio 13 d. nutartis teisingumo byloje Nr. T-71/2015; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. lapkričio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-1009-756/2017).
45. Taigi, administracinių teismų ir specialiosios teisėjų kolegijos bylų rūšinio teisingumo klausimams spręsti praktika suponuoja, kad administraciniams teismams nepriskirti ginčai dėl savavališkos statybos aktų panaikinimo, kai statyba yra pradėta ir (arba) baigta, o tokie ginčai priskirti bendrosios kompetencijos teismams.
46. Teisėjų kolegija, apibendrindama nurodytą teismų praktiką, pažymi, kad nors savavališkos statybos aktas nėra individualus teisės aktas, kuris galėtų būti ginčijamas administracine tvarka, vis dėlto reikalavimas panaikinti savavališkos statybos aktą gali būti savarankišku civilinės bylos dalyku. Kita vertus, civilinėje byloje pareikškus reikalavimą dėl privalomojo nurodymo panaikinimo, savavališkos statybos faktas kaip

pagrindas pripažinti privalomąjį nurodymą neteisėtu gali būti ginčijamas byloje nepriklausomai nuo to, kad toje pačioje ar kitoje byloje nėra pareikštas reikalavimas panaikinti savavališkos statybos aktą ir jis nėra pripažintas neteisėtu ar negaliojančiu. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad, priešingai nei nusprendė apeliacinės instancijos teismas, aplinkybė, jog savavališkos statybos aktas nėra pripažintas neteisėtu ar negaliojančiu, nepagrindžia privalomojo nurodymo teisėtumo. Byloje nustatytas faktas, kad nėra statinio statybos savavališkumo, dėl tokio statinio surašytas savavališkos statybos aktas praranda savo teisinę reikšmę, nes juo negali kilti savavališkos statybos šalinimo padarinių, kurie yra įforminti nepagrįstai priimtu privalomuoju nurodymu.

47. Nagrinėjamoje civilinėje byloje, sprendžiant ginčą dėl privalomojo nurodymo panaikinimo, nustatyta, kad nėra pagrindo ginčo gatvę pripažinti savavališka statyba. Tai reiškia, kad 2019 m. vasario 19 d. savavališkos statybos aktas dėl ginčo gatvės priimtas nesant tam teisinio pagrindo. Byloje paneigus šiuo aktu nustatytą savavališkos statybos faktą, kartu paneigiamas ir to akto pagrindu priimto privalomojo nurodymo pagrįstumas ir teisėtumas.

Dėl bylos procesinės baigties

48. Teisėjų kolegija, pripažinusi pagrįstais ieškovės kasacinio skundo argumentus, kad apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo pripažinti ieškovės atliktus statybos darbus dėl ginčo gatvės savavališka statyba, nusprendžia, kad ieškovės kasacinis skundas tenkintinas, o apeliacinės instancijos teismo sprendimas naikintinas ([CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis). Nors pirmosios instancijos teismo sprendimas priimtas remiantis kitais motyvais, nei nurodyti šioje nutartyje, vis dėlto šios nutarties motyvai lemia tą patį bylos rezultatą – ieškinio tenkinimą. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija, remdamasi šioje nutartyje nurodytais motyvais, palieka galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

49. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą.
50. Ieškovė kasaciniu skundu ir atsakovė atsiliepimu į kasacinį skundą neprašė priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo ir nepateikė bylinėjimosi išlaidų dydį patvirtinančių įrodymų, todėl jų atlyginimo klausimas nespėjstinas.
51. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 19 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 8 Eur tokių išlaidų. Jų atlyginimas, tenkinus ieškovės kasacinį skundą, turėtų būti priteisiamas valstybei iš atsakovės ([CPK](#) 79 straipsnis, 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis). Nurodytas 8 Eur išlaidas apmokėjo trečiasis asmuo V. B. 2022 m. sausio 24 d. mokėjimo nurodymu. Todėl jų atlyginimas priteistinas iš atsakovės ne valstybei, o trečiajam asmeniui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 8 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimą.

Priteisti iš atsakovės Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos (j. a. k. 288600210) trečiajam asmeniui V. B. 8 (aštuonis) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Sigita Rudėnaitė

Antanas Simniškis